

La Barcelona alegre de fa cent anys

Portades de partitures de Joan Viladomat, riques en matisos artístics i de disseny gràfic / RBA

No és un desconegut, però sí un grandíssim creador musical que ha estat bastant oblidat els darrers temps. Es tracta de Joan Viladomat, l'home que fa un segle va aterrar al Paral·lel, i que té un "nas fi, salta al mig del sarau i posa en solfa el vici". Ara, Jaume Collell, un altre nas fi, salta narrativament al mig del sarau que va fer embogir aquella Barcelona i posa en solfa tot el que va passar en la diversió musical i teatral alegre i disbauxada. El polifacètic actor, músic i periodista, manlleuenc com Viladomat, ha escrit un assaig rodó que captiva per la seva documentació, mestria narrativa, llengua adient i contingut desenfadat.

A *El músic de l'americana vermella*, Collell amplia la figura creativa de Viladomat fins a embastar la biografia més documentada del músic. Un fet que li permet enlairar-lo a la categoria de personatge històric pel seu mestratge i creació continuada en tots els gèneres considerats menors però més populars de la seva època. Deixa molt clar que Viladomat "és l'home que fabrica un vestit a mida per a cada espasme: el tango per arrambar, el cuplet per confessar-se, la sardana per entendre, el pasdoble per giravoltar, i encara la moda del foxtrot, el xarleston, la rumba, el *one-step*, el *xotis*, el *pericon*, el *shimmy*..." Bo-

na part de les seves composicions formaven part de comèdies musicals amb més èxit.

La copiosa quantitat documental que Collell utilitza per retratar *El músic de l'americana vermella*, amb els múltiples lletristes i vedets creadors que el van acompanyar, està ben amanida amb informacions i crítiques dels espectacles de l'època, declaracions de protagonistes que l'envoltaren i el ressò d'èxits esclatants de les seves produccions. Les lletres i partitures que l'acompanyen permeten a Jaume Collell fer un retrat rigorós i desenfadat de la Barcelona del Paral·lel. Així el llibre fa un retaule de primera magnitud que completa el moment excepcional que va

viure aquella Barcelona. Una ciutat que, mentre s'expandia al món amb la seva indústria, impressionava amb el seu modernisme i feia aflorar l'amor al país, era capaç d'escriure la millor i més completa època bohèmia, frívola i picaresca mai viscuda: "Res no neix de soca-rel. París, Londres i Berlín hi arriben abans, però quan Barcelona abraça les varietats és la més desvergonyida de totes. No hi ha ciutat a Europa amb més gosadia", assegura Jaume Collell.

El 'Fumando espero'

La perla musical del tango *Fumando espero*, que el 1957 dona títol a la pel·lícula espanyola més popular amb la interpretació sensual de Sara Montiel, continua sent musicada i cantada ara en desenes de llengües diferents a tot el món. Un altre èxit de Viladomat és posar música a *El canto de la cocaïna*, que retratava la Barcelona que es drogava sense traves en aquell món on la transgressió era flor de cada dia.

Collell destaca també que Viladomat fa de "fabricant que ven alegria a tant la partitura", sense cap inclinació ni prejudici ideològic, i ho exemplifica amb el maridatge que fa entre el pasdoble i les sardanes. Així, tant posa música sentida a *Catalunya plora*, l'himne dedicat a la mort de Guimerà, com a pasdobles patriòtics militars, alguns lligats a les guerres del Marroc.

Un llibre tan vibrant, rítmic i divertit com l'època i el món que explica, imprescindible per conèixer una part de la història encara poc estudiada de la Catalunya del segle passat; a més de fer un reconeixement de la vida del músic que l'ha feta ballar amb més ritmes, solfes i lletres diferents. *

EL MÚSIC DE L'AMERICANA VERMELLA
Jaume Collell
Editorial: RBA
Barcelona, 2014
Pàgines: 272
Preu: 19 euros

NOVEL·LA XAVIER SERRAHIMA

Amb el pas dels anys, i a força de llegir una mica de tot, entens una mica què és i com funciona un *best-seller*. Tan aviat com en tens un entre les mans, reconeixes alguns trets en comú (ritme ràpid, nivell d'exigència discret, mescla sàviament dosificada entre acció, amor, sexe i humor, i, d'un temps ençà, alguna referència històrica que li atorga un toc cultural) i pronostiques que ben aviat encapçalarà les (contraproductes) llistes de *més venuts*. Aquelles llistes que converteixen els llibres en allò que mai no haurien d'ésser: meres mercaderies.

En iniciar *Els escarxofats* i llegir les dues primeres frases –"On coi ets? T'he telefonat almenys quatre cops, no contestes mai"–, et fa la sensació que ja has clissat l'autor i que tot

Consolador d'ànimes

el que t'espera a continuació no podria ser més previsible: una acumulació de greuges que un pare d'avui en dia retreu al seu fill adolescent, despreocupat i desconsiderat, que converteix l'existència del seu progenitor en un suplici. O sigui, l'enèsim exemple de xoc intergeneracional, que posa de manifest que si els homes són de Mart i les dones de Venus, els pares som d'aquesta galàxia i els fills d'una de ben llunyana i incomprendible, encara per descobrir.

Vas avançant i l'adones que Michele Serra té molt clara aquesta idea, atès que la imatge que ens ofereix del seu fill és tan prototípica,

tan tòpica –"L'única certesa és que has passat per casa. Els rastres de la teva presència són inequívocs"; "el sofà [és] el teu hàbitat predilecte. Vius escarxofat"; "Dorms. Com sempre: al sofà, en calçotets, davant de la tele encesa"–, i, per tant, tan acrítica, tan maniquea, que ben segur que assoleix el seu objectiu primordial: obtenir la solidària conformitat de tots aquells pares que, com ell, s'han vist superats pels seus fills adolescents.

De tots aquells que se senten representats per la seva "definició mitjana dels pares": "Algú que entretant intenta continuar vivint." I no tan sols representats, o profundament *identificats*, sinó, sobretot, alliberats de culpa o responsabilitat: no és que els pares i mares actuals, producte del *baby-boom*, no

El cercle viciós de l'aigua

Josep M. Sala-Valldaura ens acaba de donar un llibre molt bell consagrat a l'aigua, element i símbol: "L'aigua que es fa temps que es fa metàfora que es fa símbol que es fa poema..." Present en tot, present pertot, començant pel nostre cos, l'aigua és metàfora del pas del temps i un reflex il·luminador de la nostra fugaç estada al món. I en aquests nous poemes de l'autor adquireix múltiples formes, passa per infinitat de llocs, descriu un cercle necessari. Molt sovint ir-

romp i brama, i altres vegades s'estanca i dorm. En algun cas, la seva acció suggereix una idea sorprenent i apaivagadora: "El corrent tranquil de l'aigua se'n va, / a poc a poc, camí d'algun conflent: / morir és viure en un cabal més gran."

El símbol químic de l'aigua, dividit en les seves tres unitats, serveix per definir l'estructura de l'obra (que consta de cinc parts –les altres dues reben el nom de "Resclosa"–, més una coda). Aquí i allà, es fa la identificació de

l'aigua –fluent o no– amb l'escriptura: "La tinta del poema és una aigua fosca." En la insinuació que, en els corrents de fons, hi ha una vida que cal tenir en compte, hi podem veure, també, una picada d'ullet a la immersió que representa sempre l'exercici rigorós de la poesia.

L'aigua, com recorda la més cèlebre lliçó heraclitiana, és moviment constant i pas irrecuperable: "Només en el canvi pots trobar recer i repòs." Aquest és un llibre dedicat a l'aigua, a la influència constant que aquest element té en la nostra vida, en la nostra consciència (que són del tot inimaginables sense ella). També nosaltres, com el corrent fluvial, som canvi perpetu: "La imatge més fonda del viure / s'observa a la superfície encrespada del riu." En el poema *Allegretto fugato*, es fa un inventari de la fesomia diversa de l'aigua. Acaba així: "les aigües feineres que fan camí per la terra / i puguen per les tiges i els troncs, / i són flor i són vida". Hi ha, com mig diu el títol d'aquesta secció, un desig de bastir una resclosa: per aturar l'aigua enfurida, el temps devorador. El somni procura imatges inquietants que, això no obstant, ajuden a fixar l'horitzó molt més enllà del que és habitual: ocells de fondària i peixos d'altura (i, tanmateix, els somnis sempre acaben aterrant, "perquè els éssers humans són fets de terra / i a la terra tornen"). Un dels poemes més estremidors és el que compara la contemplació d'uns cucs amb la que Déu fa de nosaltres ("Llavors me'ls miro com em mira Déu"). Un altre estableix una analogia entre les armes del pop i les dels grans financers. *El nedador* sembla una glossa lírica al conte de Cheever...

Aquesta és una obra plena de vida i de reflexió sàvia. Hi ha, també, certament, el no-res, i hi ha la referència a l'encalç de les il·lusions, una fita inassolible: "Cap branca, cap pedra, cap obstacle, / deté el curs de l'aigua, / la fuga dels somnis i el pas dels dies, / mentre encalces, sense atrapar-les, / les il·lusions que has fet volar." *

Josep M. Sala-Valldaura
ha publicat una obra plena de vida i de reflexió
RUTH MARIGOT

GOTA A GOTA
Josep M. Sala-Valldaura
Premi Cadaqués a Rosa Leveroni 2013
Editorial: Proa
Barcelona, 2014
Pàgines: 88
Preu: 16 euros

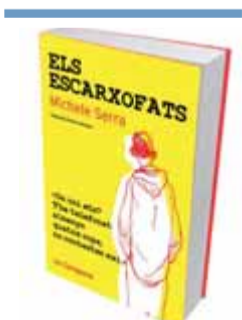
Michele Serra signa una novel·la sobre els adolescents / QUIM PUIG

tinguin prou capacitat o encert per criar els seus fills, i encara menys que aquesta incapacitat tingui res a veure amb la lassitud amb què foren (mal)educats ells, ni amb la seva (conseqüent) tendència a basar-se sempre en la teoria (i en la pràctica) del mínim esforç possible, sinó que la culpa és, exclusivament, dels adolescents, que són intractables o ingovernables. Més que un llibre, doncs, la panacea universal, una dosi de Prozac de butxaca.

Que, per una altra banda, el relat a partir de les primeres trenta pàgines no hi hagi per on agafar-lo, que perdi del tot el nord, que l'autor hi inclogui, amb calçador, el text d'una tan inversemblant com innecessària novel·la futurista on els ancians i els joves combaten a mort per la supervivència, que un motorista

tatuat es converteix en un *deus ex machina* que permet un (absolutament increïble i del tot incongruent) *happy end* encara més consolador, que faci la impressió que la seva idea inicial no donava més que per a una narració curta, allargassada per evidents exigències editorials, ben poc importa.

El que és rellevant és que, una vegada l'hem llegit –o, potser, tot just comprat: per què hauríem de llegir-lo, si el que ens interessa és la seva capacitat curativa i desresponsabilitzadora?–, els pares i mares *esforçats* del primer quart del segle XXI ja podem dormir tranquils: si no ens en sortim amb els nostres fills adolescents no és, en cap cas, culpa nostra, sinó *d'ells*, del "seu aire arrogant de qui deixa que tot li rellisqui". *

ELS ESCARXOFATS
Michele Serra
Traducció:
Anna Casassas
Editorial: La Campana
Barcelona, 2014
Pàgines: 136
Preu: 15 euros